

Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Değişkenlerin Pısa Fen Okuryazarlığını Yordama Gücünün Yıllara Göre İncelenmesi

Yeliz ÇEÇEN¹

Prof. Dr. Hamide ERTEPINAR²

Günümüz eğitim sistemi yoruma dayalı, sorgulayan, öğrendiği bilgileri içselleştirip öznel anlamlandırmalar oluşturan ve eleştirel düşünme becerilerine sahip bireyler yetiştirmek istese de bilginin ağırlıkla, ezbere dayalı öğrenmelerden vazgeçemediği apaçık uygulanan ve analiz edilen testlerden bilinmektedir. Araştırma bu geleneksel yapımızdan nasıl uzaklaşacağına ve fen okuryazarlığını etkileyen faktörleri belirlememize ışık tutmaktadır. Fen okuryazarlığı bireylerin araştırma sorgulama, bilimsel olguları açıklama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri geliştirmeleri, yeni bilgi edinmeleri, yaşam boyu öğrenen bireyler olmaları için gerekli olan fenle ilgili beceri, tutum, değer, anlayış ve bilgilerin bir bileşimidir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı -OECD (Organisation For Economic Co-operation and Development)- tarafından düzenlenen PISA, öğrencilerin, matematik, fen, ve okuma becerileri alanındaki bilgi ve becerilerinin değerlendirildiği uluslararası bir sınavdır. Türkiye 2000 yılından beri yapılan PISA projesine 2003'ten beri düzenli olarak katılmaktadır. PISA sınavı okuma becerileri, fen ve matematik okuryazarlığı alanlarında öğrencilerin üst düzey becerilerini ölçmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca diğer ülkeler arasında nerede olduğumuzu görme fırsatı vermektedir. Bu projeden elde edilen veriler kapsamında ülkeler öğretim programında değişiklikler yaparak ideal insan gücü yetiştirme fırsatı da yakalamaktadır.

Araştırmanın amacı, Türk öğrencilerin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri kapsamında fen okuryazarlığını tutarlı olarak yordayan değişkenlerin bulunup bulunmadığını ve bu değişkenlerin neler olduğunu saptamaktadır. Bu çalışmada PISA uygulama dönemlerine (2003, 2006,

¹ *İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*

² *İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*

2009, 2012) göre 15 yaşındaki Türk öğrencilerin sosyo-kültürel özellikleri (anne ve babalarının eğitim düzeyi, iş yerindeki pozisyonu, ailelerinin kültürel zenginliği, evlerindeki olanaklar) kapsamında fen okuryazarlığını tutarlı olarak yordayan değişkenlerin bulunup bulunmadığı, varsa bu değişkenlerin neler olduğunun saptanması amaçlanmıştır.

PISA uygulaması öğrenci evreni okul türüne bakılmaksızın okullarda öğrenim gören ve uygulamanın yapılacağı tarih itibarıyla 15 yıl 3 ay ve 16 yıl 2 ay arasında değişen, en az 7 yıllık örgün eğitimi tamamlamış öğrencilerden oluşmaktadır.

Araştırma tarama modeli nicel bir çalışmadır. Araştırmada verilerin analizi, aşamalı çoklu regresyon analizi ile yapılmıştır. Veriler SPSS 20,0 programında çözümlenmiştir. Türk öğrencilerin fen okuryazarlığı puanlarını yordayan değişkenler PISA öğrenci anketlerinden her dönemde (2003, 2006, 2009, 2012) ortak olarak yer alan sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri yoklamaya yönelik maddelerle belirlenmiştir. Araştırmada, anne babanın iş yerindeki pozisyonu, anne babanın eğitim düzeyi, evdeki olanaklar yordayıcı değişkenler olup yordanan değişken fen okuryazarlığıdır. Bu kapsamda anne babanın iş yerindeki pozisyonu, anne babanın eğitim düzeyi, evdeki olanaklar değişkenlerince, bağımlı değişken olan fen okuryazarlığında açıklanan varyans miktarı belirlenmiş, bu değişkenlerden hangisinin veya hangilerinin bağımlı değişkeni açıklamada daha önemli olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda analize alınan sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik değişkenlerin PISA uygulamaları için anlamlı yordayıcı olduğu ve öğrencilerin evlerindeki olanaklar, ailenin kültür zenginliği, anne babanın eğitim düzeyi ve iş yerindeki pozisyonu değişkenlerinin Türk öğrencilerin PISA fen okuryazarlığı puanlarını 2003, 2006, 2009 ve 2012 uygulama dönemlerinde tutarlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

Anne babanın iş yerindeki pozisyonu değişkeninin bağımlı değişkeni açıklamadaki katkısı yıllara göre çok fazla değişmemektedir. Ebeveyn eğitimi değişkeninin katkısı 2006 yılından sonra azalmaya başlamıştır. Hiç şüphesiz bu şekilde en çarpıcı dağılım ev olanakları değişkenine aittir. 2006 yılında ani bir düşüş yaşayan bu değişkenin katkısı daha sonra

artmaya başlamıştır. Ev olanakları değişkenin en fazla katkı sağladığı yılın 2003 olduğu ve bundan sonraki yılların hiçbirinde bu değere ulaşamadığı görülmektedir.

Bu araştırma kapsamında ele alınan ailenin olanakları, ev ortamı ve iş pozisyonu özellikleri arasında her dönemde fen okuryazarlığının en önemli yordayıcısı evdeki olanaklardır. Bu açıdan Türkiye’de toplumun refah seviyesinin artması eğitimi olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Toplumun gelir seviyesindeki uçurumu azaltacak politikalar geliştirilebilir. Anne ve babanın çalışma ortamları iyileştirilmelidir ve iş imkânı sağlanarak iş pozisyonları değerlendirilmelidir. Ekonomi ve ulusal eğitim politikalarımız toplumun sosyo-ekonomik durumunu iyileştirme amacı güdülerek planlanmalıdır.

Türkiye’nin kapsamlı bir müfredat değişikliğine ihtiyacı vardır. PISA sonuçları YÖK ve MEB’in işbirliğiyle uzmanlarca bütün yönleriyle değerlendirilmelidir. Çağa uygun mevcut sorunlara çözüm üretebilecek nitelikte politikalar üretilmelidir. Yapılan reformlar da süreklilik ve tutarlılık da göz ardı edilmemelidir.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası öğrenci değerlendirme programı (PISA), ailenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri, fen okuryazarlığı*

Kaynakça

- Anıl, D. (2009). Uluslararası Öğrenci Başarılarını Değerlendirme Programı’nda (PISA) Türkiye’deki Öğrencilerin Fen Bilimleri Başarılarını Etkileyen Faktörler. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 87-100.
- Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2005). *PISA 2003 Projesi Ulusal Nihai Rapor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. (2007). *PISA 2006 Ulusal Ön Rapor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. (2010). *PISA 2009 Ulusal Ön Rapor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. (2013). *PISA 2012 Ulusal Nihai Rapor*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2009). *PISA 2006 Technical Report*. Paris: OECD.

